

Verantwoording

Bij de hiernavolgende transcriptie van het oprichtingsconcept van de Vlissingse Compagnie van Kaapvaart uit 1623 en de begeleidende brief voor Prins Maurits is voor de oorspronkelijke methode gekozen. Het manuscript is dus letterlijk, volledig en ongewijzigd getranscribeerd. Het afschrift bevat daardoor fouten, verschrijvingen, inconsequenties, willekeurig gebruik van kapitalen en van de letter u voor de medeklinker v en j voor de klinker i. Ook zijn geen correcties toegepast voor aaneengeschreven woorden of woorden waar dat juist niet was gedaan en zijn de gebruikte afkortingen, zoals in de oorspronkelijke tekst werden aangetroffen, letterlijk overgenomen. De enige toevoeging zijn enkele voetnoten met uitleg voor verouderde woorden of begrippen.

Transcriptie

52

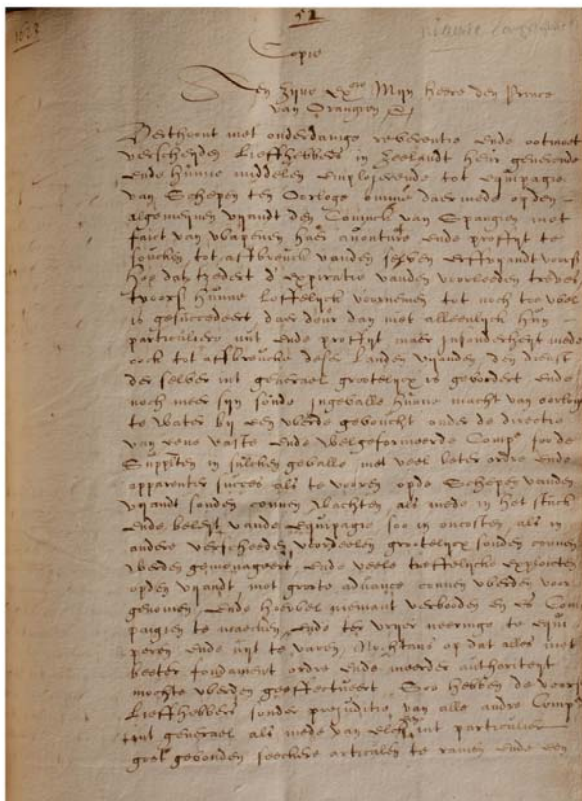
1623

Copie

Aen Sijne Ex^{cie} Mijn heere den Prince van Orangien

Verthoont met onderdanige reverentie ende ootmoet verscheijden lieffhebbers in Seelandt huer gemeente ende hunne middelen employerende tot equipage van Schepen ten Oorloge omme daarmede op den algemeijnen vijandt den Coninck van Spangien met faict van wapenenen haer auonture ende proffijnt te soucken tot affbreuck vanden selven erffvijandt voorß hoe dat tzedert d'expiratie vanden voorleeden treves, tvoorß hunne loffelijck voornemen tot nogh toe wel is gesuccedeert daer deur dan niet alleenlijck hun particuliere nut

ende proffijnt, maer jnsonderheijt mede oock tot affbreuck deser landen vijanden, den dienst der selver int generael grootelijcx is gevordert, ende nogh meer sijn soude jngevalle hunnen macht van oorloge te water bij een werde gevoucht onder de directie van eene vaste ende welgeformeerde Comp^e, soo de supplten in sulcken gevalle met veel beter ordre ende apparentie succes als te vooren opde Schepen vanden vijandt souden comen wachten, als mede in het stuck ende beleijt vande equipage, soo in oncosten, als in andere verscheeden voordeelen grootelijcx souden comen werden gemenageert, ende veele treffelijcke exploicten opden vijandt met groote aduance comen werde voor genomen, ende hoewel niemant verbooden en is Compaigien te maecken, ende ter vrije neeringe te equiperen ende uijt te varen, nochtans op dat alles met beeter fundament ordre ende meerder autoriteitj mochte werden geffectueert, soo hebben de voorß lieffhebbers sonder prejudictie van alle andre Comp^{en} en int generael als

mede elckeent int particulier goet gevonden seeckere articulen te ramen ende een ordonnantie te conciperen volgens de welcke sij de voorß Compangie soude begeeren op te rechten ende de selve wwe Ex^{cie} genadige gelieffe en voorde supplianten de favourable aende Ho. Mog. Heeren Staten Generael te aduiseren ten eijnde de voorß geconcipeerde ordonnantie bijde selve mach werden geconfirmiert en geotroijeert voordien tijt van XXIII meerder ofte minder Jaeren daer aff ende toe doende tgene hare Ho. Mo. met advijs van uwe Ex^{cie} ten meesten dienste ende voordele vanden lande als oock der supplten nut en proffijt int particulier sullen bevinden te behooren, welverstaende dat sij alleenlijck op de Custen van Spangien sullen varen, ende voorts ome aldaer de Westindische Comp^{nie} geen gesach ofte gemeenschap heeft dit doende

Concept van een Ordonn voorde Comp^e binnen Vlissingen

1^e artikel De Staten Generael naerdien dat tsedert d'opcompste van dese jegenwoordige Oorloge jegens den Coninck van ende Rijcken van Spangien de couragie van duesche particuliere jngesetenen der stede Flissingen ende hare geassocieerde haer opgewecht heeft groote ende excessive middelen ende sommen van penningen te emploijeren tot de equipage van verscheijden Schepen ter oorloge, ende de selve Commissie van Sijn Ex^{cie} den Prince van Orangien te senden naede Custen van Spangien ende eylanden daer onder ten westen gelegen, omme aldaer op onse algemeijne vijanden met het faict van wapenen haere auonture te soucken tot affbreucke van onse algemeijne erffvijanden welcke loffeelijcke voornemen des voorß van Vlissingen tot nu toe soo wel is gesuccedeert, dat daer mede met onsen vianden seer grooten affbreuck den dienst onser landen int generael, mitsgaders het nut ende proffijt der voorß particuliere grootelijcx, jae ongelooffelijck is gevordert geworden, ende dat bouen die de voorß equipage ten oorloge binnen de selve stede Flissingen, soo int getal van Schepen als in grootheijt ende loffelijcke monture, den selven tegenwoordich soo verre is geaesseert, datmen vastelijck oordeelen can, jngevalle soodanige en macht van Oorloge te water werde gevieert onder de directie van eene vaste ende welgeformeerde Comp^e, dat daer mede niet alleen bij haer met veel beter ordre ende apparenter succes als te vooren opde Schepen van den vijandt, gaende uit de Rijcken van Spangien nae de eijlanden ende custen van Africa ende America ende van daer naede selve Rijcken werderom keerende sal comen werden gewacht als mede in het stuck ende beleyt van equipage soo in onse als verscheijden andere voordeelen grotelijcx gemenageert¹, maer dat ook bouen dien, hier mede bij wijlen seer treffelijcke exploiten op onsen vijandt, soo te lande als te water met groot auantage voorgenomen soude comen werden daer mede den dienst vanden lande het nut ende proffijt vande voorß particuliere mitsgaders den vijanden affbreuck noch meer bevordert soude comen werde, soo ist dat daeromme wij bewogen sijn geworden opde ootmoedige supplicatie vande voorß van Vlissingen, ende hier op gehadt hebbende het advijs van Sijn Ex^{cie} aende supplten mitsgaders allen den genen die haer onder de voorß ende Comp^e binnen Flissingen sullen willen associieren ende verbinden, te octroyeren ende vergunnen, gelijk wij octroyeren ende vergunnen bij desen gejemoordige articulen in forma van een ordonnantie, voordien tijt van XXIII eerst comende Jaeren, lastende ende bevelende d'selve articulen ende ordonnantien vast ende onverbreeckelijck onder haerluijden geobserveert ende onderhouden te worden behoudende nijttemin aen ons de verminderinge ende jnterpretatie der selven, ende dat hier mede niet sal werden vercort off geprejuditeert het recht van Sijn Ex^{cie} als Admirael vande See, mitsgaders het recht autoriteijt der Admiraliteijten ouer de pointen, maer alles blijven sal in sijn geheel in aller manieren gelijk voordesen in regardt van alle particuliere is geobserveert geworden,

¹ In acht genomen

IIe Ende op dat de Comp^e soude mogen bestaen bij een goede Regeringe ten meesten proffijte ende contentement² van alle de participanten, soo sullen worden gecooren twaelf Bewinthebberē die sullen hebben alles des Comp^{nies} Schepen ende goederen welverstaende dat de voorβ twaelf Bewinthebberē sullen worden vercooren bijde gemeene participanten die daer ten minste in sullen herideren duijsent gulden,

IIIe Ende sal niemant voor Bewinthebberē worden vercooren noch geadmitteert, ten sij hij ten alderminste inde Compaignie herideren³ ende jnleggen sal de somme van ses duijsent guldens, ende dat voor sijn eijgen Reeckeninge, het welcke hij bij eede sal moeten verclaren, welke voorβ bewinthebberē sullen dienen den tijt van drie jaeren, naer welcken tijt bij lootinge het derdepart sal werden verandert, ende soo volgende van Jaere tot Jaere gelijcke derdepart, als te weten, dat ter expiratie van d'eerste drie Jaeren de twaelf Bewinthebberē dus affgaende uijt den haren sullen moeten loten omme vier aencomende in haere plaetse te mogen werden vercooren, de twee drie Jaeren daer aan geexpireert sijnde sullen de resterende acht outste Bewinthebberē looten omme vier andere in plaetse gecooren te werden, ende de derde drie jaeren geexpireert sijnde, sullen de vier outste moeten affgaen ende vier andere in plaetse gecooren worden, ende soo voorts succesivelijck van drie Jaeren tot drie jaren de outste in dienste altijt eerst affgaende mits die ten minste ses continuee jaren in dienste geweest sijnde,

IIIe Ende sullen de voorβ twaelf Bewinthebberē uijt hunnen collegie moeten maecken ende verkiesen Mannen bequam tot de equipage, als mede het volck aen te nemen als Commissaris, mede een ofte twee Bouckhouders, ende de Ampten ende Commissies te verdeelen naer een ijders capaciteit ende verstandt, op dat alles met goede ordre ende ten meesten dienst der selver Comp^e mach geschieden,

V^e De twaelf Bewinthebberē sullen genieten voor haere moijsende provisie, twee ten hondert te weeten vanden inkoop vande Schepen ende uijtredinge gevolgt, als mede uijt het suijsver provenu van alle de Prinsen die sullen veroverte ende opgebracht werden, ende voor goede Prinsen verclaart het welck onder haer alleen sal naer rato verdeelt worden, ende sullen daer uijt moeten betaelen haere Adsistenten ende Dienaers, ende andere onkosten raeckende de directie vande Camer sonder jets extraordinair tot laste van de Comp^e te brengen,

VIe De voorβ twaelf Bewinthebberē sullen moeten innestaen voor alle de borchtichten die moeten volgens de ordre vanden Lande voorde Heeren gepresteert worden welverstaende dat alle de Comp^e goederen haer als ypoteque verbonden blijuen tot indemniteit⁴ vande voorβ borchtichten,

VIIe Sullen voor Hooftparticipanten gehouden werden die geene die in deese Comp^e sal teijckenen ende jnleggen de somma van Ses duijsent guldens, waeruijt de Bewinthebberē sullen werden vercooren, ende sullen stemming hebben tot de verkiesinge vande Bewinthebberē die sullen hebben ingelecht de somma van vijff duijsent guldens, ende bij secrete briefkens,

² Tevredenheid

³ Deelnemen

⁴ Schadeloosstelling

VIIIe Indien eenige personen aen dese Comapaignie sullen begeeren in te brengen eenige welgemonteerde schepen dienstich voorde Comp^e, sullen den selviger presentatie aengenomen werden ter taxatie ende estimatie van Neutrale hen dies verstaende,

IXe Datmen de Reeckeningen vande equipagie ende uitrustinge vande Schepen mette dependentie van dien sal doen ende sluijten voor ende aleeer de schepen uijtwaren, om alle confusen te voorkomen, te eijnde men weten mach doorde Capp:^{en} ende Bevelhebberen off alle wel ende behoorlijck scheepe is gebracht dat in Reeckeninge gepasseert ende gebracht werdt, ende sullen de Bewinthebberen gehouden sijn aende Hooftparicipanten Copie van de Reeckeninge van alle de Schepen te geven, ende sullen van gelijk een yder van de Hooftparicipanten vermogen te hebben acces ende visie van alle des Comp^e^s
Reeckenboucken sonder nochtans de selve uijtte Comen oft comptoir vande Comp^e te mogen dragen ofte met haer te nemen,

Xe Datmen alle Jaer, te weeten inde maent van December de generale Reeckeninge van alle de uijtredinge ende retouren, soo ouer winst en verlies sal doen, welke Reckeningen int openbaer sullen werden gedaen ter Camere van de Comp^e naer voorgaende afficie van bilietten, ten eijnde ijeder van jnterest daer bijhebbende opt hooren vande selvige Reeckeninge sal mogen comen, ende indien de Reeckeninge voor d'expiratie vant Jaer in den manieren voorβ niet en sal wesen gedaen, sullen de Bewinthebberen verbeuren hare provisie, die sullen comen tot profijtt de helft voorde Comp^e ende d'ander helft voorde Oude Mannenhuijse, en sullen euenwel gehouden blijven hare Reeckenin als vooren te doene binnen soodanigen tijt ende op soodanige breucken als bijde Hooftparicipanten sal worden gestatueert,

XIe Dat de Bewinthebberen sullen gehouden ende verbonden sijn soo haest de Reeckeninge sal wesen gesloten om deelingte te doene, soo daer auance geuonden werdt van soodanige somme, als dan met de gemeene aduijsen ten ouerstaen vande Bewinthebberen ende Hooftparicipanten sal goet gevonden werden, ende soo het gebeurde datter eenige merchelijcke Prinsen ofte retouren in het voor jaer werden opgebracht Sullen de Bewinthebberen met goetvinden vande Hooftparicipanten vuytdeelingte daer van soodanige somme dat redelijck sal bevonden worden,

XIIe Soo het gebeurde, dat naerde gedaene Reeckeninge bevonden werdt geen auance en ware ofte datter verachteringe int Capitael waere, soo sullen de penningen in voorraet bewaert worden tot de naeste equipagie, om daer middeler tijt alles ten besten Menagie en voor contant ingecoocht te mogen worden, ende soo daer goet te cort bijde Comp^e ware sullen de Bewinthebberen ende Hooftparicipanten (daer toe alvooren geconvoceert⁵ sijnde) met gemeenen aduijsen ende accoorde vermogen aen omslach te doene ende aen ijder naer rato van sijn betiejckende portie promptelijck te doen betalen, ende die gebreechige sijn part daer vooren te doen executeren sonder eenige rechtvoorderingte,

XIIIe De Bewinthebberen sullen hun voorsien van eene Camer ende Magazijn omme alles naer ordre ten meesten menagie des Comp^{es} affairen mochte gevordert ende gederigeert worden, ende sullen den Magasijne op voor raet versien van soodanige scheepsgereetschappen, ammonutie ende vivres alsmede noodich ende dienstich voorde Compaaignie sal vinden, ende sullen de Bewinthebberen geenderhande leverantie aende Comp^e mogen doen, noch directelijck noch indirectelijck, noch door ijemant anders, noch

⁵ Bijeenkomen

daerinne eenich part ofte deel hebben geduijrende hare Bewinthebberschap waer toe sij sullen moeten den eedt doen, thaerder aencompste in het bewint inde handen vande Gecommitteerde uijtte Magistraten ten ouerstaen vande Hoofthparticipanten die daer sullen willen present sijn, ende sullen de geenen die in dese Comp^c sijn heriderende voor alle andere gepresereert wesen om de leverantie te doene, mits gevende soo goeden coop als de andere ende nae Marcktganch,

XIIIe De Bewinthebbereren sullen besorgen dat den Cap^{en} Officierien ende gasten hare paije al vooren ende opt spoedichste sullen worden bestelt om confusie te voorkomen, ende soo dienstich ende profitabel bevonden wierde de selvige uijttecoopen sal moeten geschieden ten profijte van gemeene Compangie, ende sullen aende paijen gecort worden een stuyver te ponde, voordien ouden Mannen ende vrouwen huijse deser stede,

XVe De Bewinthebbereren sullen hebben haere ordinaire vergaderinge twee dagen ter Weecke swoondaech ende saterdaech omme alle des Comp^{ies} affairen te verrichten ende sullen hebben hare Praeses bij touren, maentelijck, ende twee Tresoriers die sullen hebben de handelinghe vande penningen, ende elck een sleutel vande Casse ende sijnde daer vooren verpondabel,

XVIe Niemand sal geduijrende de XXIII Jaeren dese Compangie sijn Captitael ofte jnnegeleijde penningen uijtte Compangie mogen trecken, Maer sal vermogen ende vrij staen tot allen tijden sijne actie te vercoopen ofte veralienieren naer hem welgevallen sal,

XVIIe De Bewinthebbereren van wegen des Comp^{es} affairen in Commissie uijttreijende buijten de stad sullen hebben binnen de Eijlanden drie guldens ende buijten de Eijlandn vier guldens daechs voor haere teercasten ende dachgelden, ende sullen hare wagen ende schuijtvrachten daerenboven betaelt worden,

XVIIIe Ende oft gebeurde dat inde voorscheijde vergaderinge eenige gewichtige saecken voorvielen van exploicten ofte andere extraordinaire resolutien ofte eenige saecken daerouer men met den anderen niet en conde verdraijen, dat daerop sal uijtschrijuinge ende weete gedaen worden aen alle de Hoofthparticipanten om met gemeene aduisen daer op te resolveren, ende off het van gelijcken gebeurde datter oneenichheeden ofte differenten quamen te ontstaen tusschen de Bewinthebbereren ende Participanten deser Compaignie daerouer sijluijden met malkanderen niet en condon verdraijen, sal de Magistraet eenige uijtten haeren committeren omme parthien te hooren ende vereenigen ist doenlijck soo met, ende dat de saecke daeromme het different ontstaen ware bevonden werde te wesen van groote gewichte sal mijn Heere den Prince van Orangien werden versocht omme sijnde jnteroesie daerjnne te willen emploijeren, end eist noot dat Sijn Ex^{cie} tot wechneeminge van soodanige differenten inde saecke arbitrere als nae equiteijt ende justitie ofte sulcx ten dienste vanden lande ende dese Compangie sal vereijsschen,

XIXe Soo met gemeenen aduijsen goet gevonden werden eenich merchelijck exploict te water oft te lande te doen, sullen de Bewinthebbereren gehouden sijn dat alvooren te communiceren om den Prince van Orangien, ende die geene die Sijn Ex^{cie} sal goet vinden, van daer op te hebben sijn aduijs, ende approbatie om dat alles met goede ordre ende met Lennisse van Sijn Ex^{cie} geschiede,

XXe De Capiteijnen sullen gehouden sijn partimente journael van haerder reijse ende wedervaer te houden, ende tot hare wedercompste partinent rapport bij geschrifte ouer te

leveren op de verbeurte van hare Maentgelden ende pajen, waer van aende Hoofthparticipanten tot haren versouck sullen copien overgelevert worden, ende sullen de Capiteijnen niet vermogen uijt te varen voor ende al eer bij de Capiteijnen Officieren ende Gasten den behoorlijcken eedt is gedaen in handen vande Heeren ter Admiraliteijt, op soodanige articulen en jnstructionen alreede gemaect ofte noch te maecken,

De voorschreven Bewinthebbereren der Compangie, mitsgaders alle Officieren daer onder sorterende, sullen solempnelijcken beloven en sweeren dat sij hun in hare administratie wel ende getrouwelijck sullen dragen, goede ende deuchdelijcke reeckeninge sullen doen van hare administratie en handelinghe, dat sij in alles sullen bevorderen het meeste proffijt der Compangie ende der selver schade schutten soo veel mogelijk sal wesen, dat sij den meesten vande Participanten int opbrengen ende uijtdeelen vande penningen niet meer sullen doen als den minsten, ende dat sij der Compangie penningen sullen jnvoorderen sonder simulatie ende verschooninge van eenig persoonen, ende alle secrete saecken sullen heelen ende aen niemant sullen openbaren, ende dat sij voor haer eijgen reeckeningen participieren ende sullen blijven participieren voor haer eijgen reeckeninge vrij ende sonder eenige belastinge de somme van ses duijtsent guldens, mitsgaders dat sij ende een ijder van de poincten een artlen in desen vermelt, voor soo veel haer aen gaet sullen naercoomen ende onderhouden, ende doen naercommen ende onderhouden, ende nae haer uijterste vermogen,

De Compangie volgende het naebeschreven consels soude grootelijcx connen te strecken tot proffijte vande lieffhebbereren redende ter vrije neeringe, alsmede tot verlichtinge vande Capiteijnen, eerstelijck int regardt vande equipagie, dat alles daer toe noodich tot veel minder prijs soude ingecoacht werden, soo int regardt vande scheepsbehouften vivres, ammunitien ende gevolch, bijde bewinthebbereren op bequame saijsoen soude jngecoocht werden, ten tweede soude veel onnoodige costen ende gelagen daer mede comen te cessen⁶, als mede de provisie vande borchtoghten die nu omtrent de 1000 duijtsent gulden sijn beloopende, De groote extraordinaire avances die aende Officieren ende gasten werden geaduanceert, mitsgaders die vereeringen die daer worden gedaen aende Cap^{en} en Officieren soude met meerder respect ende ordre werden gedaen, gelijk mede een groote somme den Capiteijnen bijde schepen mede in See gegeven, het welcke alles voor de Compangie geproffiteert soude worden, mits in Pleijmuiden⁷ ende andere plaatsen houdende een goet Factoor ende Magazijn, om de Schepen daerin vallende te ververschen, ende voorsien van alle noodige behouften, soo dat uijt alle dese bouen staende consideratien het gerechte vierdepaert soude comen verspaert werden, ende souden met meerder lust alle Coopluiden ende liefhebbereren daer jnne comen herideren, ende souden voorkomen veele disordres tusschen het bootsvolck ten oorloge dienende die lichtelijck uijt haren dienst sijn scheidende haer ter vrije neeringe begevende het welcke grootelijcx isstreckende tot ondiens deser Landen,

⁶ Vervallen

⁷ Plymouth